Stichting Islamitisch Onderwijs

Beleidsplan Burgerschap

Versie 2.2
Maart 2026

Inleiding

Sinds 2006 is burgerschap een wettelijk verplicht onderdeel van het curriculum op de basisscholen. Deze oorspronkelijke wet uit 2006 gaf onvoldoende aan wat scholen op het gebied van burgerschap moesten aanbieden. Daarom is er in 2021 een wet ter verduidelijking van de burgerschapsopdracht gekomen.
De verduidelijkte wet benadrukt de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de school als oefenplaats voor democratisch burgerschap. Scholen moeten hun burgerschapsonderwijs opnieuw onder de loep nemen, om na te gaan of ze voldoen aan de wet. In maart 2024 heeft de SLO nieuwe concept kerndoelen voor Burgerschap gepubliceerd.

Scholen kunnen in hun beleid en visie verantwoorden hoe ze werken aan de volgende aspecten:

- Het nadrukkelijk en expliciet bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (wetsartikel a).
- Het beschrijven hoe ze met hun leerlingen werken aan de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn om te functioneren in een pluriforme democratische samenleving (wetsartikel b).
- Het borgen van aandacht voor en kennis van soorten van diversiteit op het niveau van groepen en individuen en het bevorderen van de acceptatie daarvan (wetsartikel c).
- Het vormgeven van de school als oefenplaats voor democratisch burgerschap (wetsartikel d).

Burgerschapsvorming is voor Stichting Iqra een wezenlijk onderdeel van het onderwijsprogramma. In het opstellen van beleid rondom burgerschap gaat Stichting Iqra uit van de wettelijke kaders en maken we gebruik van de handreikingen van de SLO (Handreiking burgerschap funderend onderwijs, 2021), de IJkpunten voor Goed Burgerschapsonderwijs (www.schoolenveiligheid.nl) en de kennis en informatie van https://www.expertisepuntburgerschap.nl/#expertisepunt-burgerschap. Verder sluit dit beleidsplan Burgerschap aan bij het Strategisch Beleidsplan 2023-2027.

Binnen Stichting Iqra wordt het onderwijs uitgevoerd door directeuren, onder verantwoordelijkheid van de bestuurder. De bestuurder is verantwoordelijk voor het vaststellen van beleid en het bewaken van de kwaliteit op stichtingsniveau. De directeuren zijn verantwoordelijk voor de vertaling en uitvoering van dit beleid op schoolniveau.

In dit beleidsplan is achtereenvolgens aandacht voor de visie op burgerschap van Stichting Iqra, de vertaling van de visie naar leerdoelen en de uitwerking in lesstof en activiteiten. Daarna geven we in dit beleidsplan weer hoe we de resultaten van ons burgerschapsonderwijs in beeld willen brengen en tot slot hoe we ons onderwijs op het domein burgerschap evalueren en bijstellen.
In deze versie zijn niet alle onderdelen concreet uitgewerkt. Op enkele punten is sprake van aanbevelingen. Deze zullen in een vervolgtraject op schoolniveau verder opgepakt worden en daarmee de basis vormen voor de implementatie van burgerschap.

Visie

Een belangrijk onderdeel van burgerschap is respect hebben voor elkaar en voor de verschillen in afkomst, cultuur, religie en andere zaken. De kinderen op onze scholen zijn merendeel moslim, maar wij staan uiteraard ook open voor kinderen die niet moslim zijn. Maar ook onder de moslims zijn er veel culturele verschillen. Zodoende hebben we op onze scholen veel verschillende culturen en daarmee ook veel verschillende opvattingen en gebruiken. We leren onze kinderen dat dit een meerwaarde is en dat we de verschillen dienen te respecteren.

Een van de strategische doelen uit het Strategisch Beleidsplan 2023-2027 van Stichting Iqra is *Werken aan een duidelijke en zichtbare islamitische identiteit.* Stichting Iqra wil haar leerlingen begrip bijbrengen over wat het betekent om een sterke islamitische identiteit te hebben. Wij brengen onze leerlingen de geschiedenis, de waarden en de ideeën van de islam bij. Daarbij geven wij ook praktische richtlijnen die het mogelijk maken om deze toe te passen in harmonie met de moderne westerse wereld.

In de kerndoelen wordt een relatie gelegd tussen (Nederlands) taalonderwijs en succesvolle deelname in de samenleving en aan de sociale functie van taal. Burgerschapsvorming wordt niet gezien als een vak apart, maar als een manier van kansen bieden en ontwikkelingsmogelijkheden geven waarbij de leerlingen uitgedaagd worden na te denken over hun rol als burger in de Nederlandse samenleving. Bij burgerschap gaat het om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en om daar actief een bijdrage aan te leveren. Ook kinderen moeten zich betrokken kunnen voelen bij en verantwoordelijk kunnen zijn voor de maatschappij. De betrokkenheid en verantwoordelijkheid voor de gemeenschap, zijn een deel van de identiteitsontwikkeling. Burgerschapsonderwijs is daarom verweven in alle vakken en is bij de scholen van Stichting Iqra geen apart vak.

Wij willen bereiken dat onze kinderen actieve en weerbare burgers zijn. Daarvoor is het nodig dat ze zelfstandigheid en verantwoordelijkheidsbesef ontwikkelen, en vooral ook creatieve en kritische vermogens. Met dat laatste wordt bedoeld dat ze doorzettingsvermogen tonen, niet bij de pakken neer zitten en voortdurend op zoek zijn naar alternatieven wanneer er zich problemen voordoen. Hieruit volgt o.i. dat kinderen weten dat er rechten en plichten zijn t.o.v. de medemensen; dat je respect en tolerantie voor de ander dient te hebben; zorg hebt voor mens, materie en natuur. En als je dit in de praktijk brengt jij kansen krijgt om je eigen talenten verder te ontwikkelen.

De scholen van Stichting Iqra gaan uit van waarden en normen die leerlingen in staat stellen zich te ontwikkelen tot actieve en verantwoordelijke burgers van een complexe en dynamische gemeenschap. Iedereen is gelijkwaardig, maar niemand is hetzelfde.
Wij streven naar burgers die:

- Kennis, inzicht en begrip hebben van de multiculturele, democratische samenleving
- Respectvol in de omgang zijn
- Zelfbewust en mondig zijn
- Respect hebben voor andere opvattingen
- Kunnen en willen samenleven
- Begrip hebben voor anderen
- Oog hebben voor elkaar
- Tolerant en verdraagzaam zijn

Het leren samenleven vraagt van onze school een actieve rol. We vinden het belangrijk dat de school een gemeenschap is waar kinderen en volwassenen leren:

- samen te werken
- samen te leren
- samen vreugde en verdriet te delen

Kinderen worden serieus genomen en worden medeverantwoordelijk gemaakt voor een plezierige en veilige omgeving. De kinderen worden gestimuleerd voor hun mening uit te komen en die te onderbouwen met argumenten.

De school stimuleert en motiveert kinderen op sociaal- en cognitief niveau om het maximaal haalbare te bereiken en laat de kinderen waardering en trots ervaren in een warme, oprechte omgeving met oog voor het kind.

Leerdoelen

Stichting Iqra sluit in het formuleren van leerdoelen aan bij de concept kerndoelen van de SLO (maart 2024). Aan het einde van de basisschool willen wij leerlingen laten doorstromen naar het voortgezet onderwijs die voldoende kennis, vaardigheden en houding hebben op het gebied van:

- Actief Burgerschap: de bereidheid en het vermogen deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.
- Sociale integratie: deelname van burgers (ongeacht hun etnische achtergrond) aan de samenleving, in de vorm van sociale participatie, deelname aan de maatschappij en haar instituties en bekendheid met en betrokkenheid bij uitingen van de Nederlandse cultuur.

Hieronder staan de relevante concept kerndoelen (Bron: Concept kerndoelen burgerschap primair onderwijs en speciaal onderwijs SLO 2024):

Domein	Kerndoel
A Schoolcultuur	1. Schoolcultuur
B Samenleving en democratie	2. Diversiteit 3. Democratische waarden 4. Maatschappelijke betrokkenheid 5. Democratische betrokkenheid
C Maatschappelijke vraagstukken	6. Maatschappelijke vraagstukken

/ A Schoolcultuur

Kerndoel 1	Schoolcultuur
Doelzin	De school zorgt voor een democratische cultuur.
Het gaat hierbij om	• zorgen voor een veilige schoolomgeving met aandacht voor diversiteit en inclusie; • aanbieden van activiteiten die de betekenis van democratische waarden laten zien; • stimuleren van kritische denkvaardigheden, morele en ethische oordeelsvorming en het offline en online respectvol communiceren daarover; • samen met leerlingen vormgeven van een democratische cultuur; • aandacht besteden aan actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende leergebieden.
Te denken valt aan	• bieden van een rijke leesomgeving en leermiddelen waarbij aandacht is voor diversiteit en inclusie; • organiseren van samenwerkingsverbanden met lokale of regionale maatschappelijke organisaties; • stimuleren van ouderbetrokkenheid bij de school; • faciliteren van verschillende vormen van leerlingenparticipatie, zoals kringgesprekken, leerlingenraden, betrokkenheid bij de inrichting van het lokaal of de school; • organiseren van themadagen, projectweken, excursies of gastlessen over diversiteit, vrijheid of maatschappelijke vraagstukken.

/ B Samenleving en democratie

Kerndoel 2	Diversiteit
Doelzin	De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving.
Het gaat hierbij om	• kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt; • inschatten en bespreken van situaties die racistisch, discriminerend of stereotyperend zijn; • verkennen van en reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen; • in gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen.
Te denken valt aan	• uitbeelden van verschillende gewoonten vanuit huis, zonder in stereotypering te vallen; • lezen van nieuwsbegrip, jeugdliteratuur en teksten in digitale media waarin verschillende identiteiten en perspectieven naar voren komen en hier gesprekken over voeren; • vragen formuleren om de ander beter te leren kennen; • geven van een autobiografische presentatie; • dialoog voeren over vooroordelen en discriminatie, bijvoorbeeld aan de hand van stellingen of praatkaarten.

Kerndoel 3	Democratische waarden
Doelzin	De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden.
Het gaat hierbij om	• kennis over de ontwikkeling en de betekenis van de democratische waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit; • kennis over het belang van de grondwet, kinder- en mensenrechten ter bescherming van vrijheid, gelijkheid en solidariteit; • verkennen van de grenzen aan vrijheid, gelijkheid en solidariteit; • verkennen op basis van morele en ethische perspectieven wat rechtvaardigheid en verantwoordelijk handelen betekent voor jezelf; • afwegen hoe het eigen handelen effect heeft op de omgeving en het welzijn van anderen, nu en in de toekomst.
Te denken valt aan	• maken van een muurkrant over kinderrechten; • aan de hand van beelden met verschillende perspectieven filosoferen over de democratische waarden; • in gesprek met gastsprekers bij wie vrijheid in het geding is geweest; • opkomen voor vrijheid en tegen onrechtvaardigheid, bijvoorbeeld door het schrijven van brieven; • verbinden van online en offline omgangsvormen in de klas en op school met democratische waarden.

/ B Samenleving en democratie

Kerndoel 4	Maatschappelijke betrokkenheid
Doelzin	De leerling verkent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.
Het gaat hierbij om	• kennis over taken, rollen, rechten en plichten van burgers in de samenleving; • onderzoeken welke middelen kunnen worden ingezet om individueel en collectief bij te dragen aan maatschappelijke veranderingen; • onderzoeken van de rol en betekenis van maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties; • benoemen en waarderen van de eigen bijdrage aan de samenleving in dagelijkse situaties; • afwegingen maken van de eigen mogelijkheden om maatschappelijke betrokkenheid vorm te geven.
Te denken valt aan	• opstellen van scenario's voor verbetering van de eigen omgeving; • reflecteren op de eigen bijdrage aan een maatschappelijk doel; • bijdragen aan het organiseren van maatschappelijke activiteiten binnen of buiten de context van school; • doelgericht inzetten van digitale media om maatschappelijke misstanden onder de aandacht te brengen.

Kerndoel 5	Democratische betrokkenheid
Doelzin	De leerling verkent hoe die democratisch handelen binnen de democratische rechtsstaat kan vormgeven.
Het gaat hierbij om	• uitleggen hoe in een democratische rechtsstaat macht en invloed over parlement, regering en onafhankelijke rechtsspraak zijn verdeeld; • vergelijken en beoordelen van verschillende vormen van inspraak en besluitvorming in de samenleving; • communiceren op een respectvolle wijze; • leren omgaan met de wensen en de stem van de minderheid in besluitvormingsprocessen; • reflecteren op proces en uitkomsten van inspraak en besluitvorming in de schoolomgeving.
Te denken valt aan	• samen klassenregels opstellen; • deelnemen aan excursies die de werking van de democratische rechtsstaat zichtbaar maken, zoals een bezoek aan het gemeentehuis, de Tweede Kamer en een rechtbank; • organiseren van scholierenverkiezingen; • deelnemen aan educatieve simulaties over bestuur en besluitvorming; • digitale polls inzetten voor standpuntbepaling.

/ C Maatschappelijke vraagstukken

Kerndoel 6	Maatschappelijke vraagstukken
Doelzin	De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen.
Het gaat hierbij om	• analyseren welke belangen en perspectieven een rol spelen binnen actuele, maatschappelijke en planetaire vraagstukken; • uitdrukken van persoonlijke idealen en opvattingen; • reflecteren hoe de eigen identiteit en waarden het handelen kunnen beïnvloeden; • verkennen welke individuele en collectieve bijdragen aan oplossingen mogelijk zijn.
Te denken valt aan	• een praktisch uitvoerbare oplossing bedenken voor een maatschappelijk vraagstuk dat binnen de eigen regio speelt en deze oplossing aanbieden aan een gemeente of provincie; • onderzoeken en vormgeven van kunstuitingen over maatschappelijke misstanden; • onderzoeken wat de impact is van je persoonlijke leefstijl op de planeet; • achterhalen van verschillende perspectieven op vraagstukken aan de hand van brononderzoek; • houden van een eenvoudig betoog over een maatschappelijk vraagstuk na het lezen of beluisteren van teksten, of het bekijken van een film of documentaire over dit onderwerp; • verschillen in de wereld verkennen met wiskunde en digitale media, bijvoorbeeld verschillen in inkomen, bevolkingsdichtheid en klimaat.

Aanbeveling:
Stel per bouw leerdoelen op en maak deze zo concreet mogelijk. Zorg daarbij voor samenhang tussen de leerdoelen (doorlopende leerlijn).
Voor een voorbeeld zie bijlage I.

Onderwijsaanbod selecteren en ontwerpen

De drie domeinen die de essentie van burgerschapsvorming beschrijven zijn in de concept kerndoelen opgenomen:

- Schoolcultuur
- Samenleving en democratie
- Maatschappelijke vraagstukken

Voor deze domeinen is een aantal inhouden beschreven. Ze zijn sterk aan elkaar gerelateerd. Burgerschap speelt zich immers af op het snijvlak van verschillende leergebieden.

Domein Schoolcultuur
Doelzin: De school zorgt voor een democratische cultuur.

Binnen het domein schoolcultuur is er aandacht voor de basis van burgerschap: de randvoorwaarden die nodig zijn om verder aan burgerschap te kunnen werken. De school zorgt voor een omgeving waar leerlingen ervaring opdoen met inspraak en participatie, de betekenis van democratische waarden en de democratische vaardigheden die noodzakelijk zijn om in een diverse en democratische samenleving te functioneren.

Domein Samenleving en Democratie
Doelzin:

- De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving
- De leerling geeft aan hoe diens handelen verbonden is met democratische waarden
- De leerling kent verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving
- De leerling verkent hoe die democratische handelen in dagelijkse situaties kan vormgeven

In het onderwijs is het aanleren van een democratische houding een belangrijk aspect. Het ontwikkelen van die houding is gebaat bij continuïteit, herhaling en impliciete en expliciete beïnvloeding. Het opdoen van ervaringen en reflectie daarop is cruciaal. Democratie gaat ook over keuzes maken. Democratische vaardigheden en houdingen hebben vooral betrekking op de alledaagse omgangsvormen. We willen dit doel bereiken door leerlingen serieus te nemen in hun meningen. Ver- en/of beoordeling is dus uit den boze. Wat we wel doen is kinderen andere, tegengestelde meningen, voorleggen opdat duidelijk wordt dat er meer is dan alleen de eigen mening. Deze kritische benadering maakt dat kinderen uitgedaagd worden hun eigen meningen en opvattingen tegen het licht te houden.

Wij bereiken dit doel onder andere met behulp van een Leerlingenraad vanuit de groepen 5 t/m 8. Elk jaar worden er verkiezingen gehouden. Voor meer informatie over de werkwijze van de

Leerlingenraad verwijzen we naar de website van de scholen. Door de oprichting van een Leerlingenraad willen we leerlingen het gevoel geven er bij te horen en hen kennis laten maken met de basisprincipes van democratie.

Domein Maatschappelijke vraagstukken:
Doelzin:

- De leerling weegt af welke mogelijkheden die heeft om ten aanzien van maatschappelijke vraagstukken te handelen

Meedoen aan de samenleving kan zich afspelen op verschillende niveaus (klas, school, vereniging, moskee, buurt, stad, regio enz.). Onze waarneming is dat alle kinderen er bij willen horen, niemand wil immers alleen zijn. Voor kinderen geldt dat zij graag mee willen doen, meedoen in sociale verbanden, meedenken over oplossingen en meebeslissen over zaken die hen aangaan. Het vereist inzicht en vertrouwen in eigen kunnen. Meedoen aan de samenleving vraagt ook om inzicht in belangen en perspectieven op maatschappelijke vraagstukken.
We willen echter ook anderen de kans geven te voelen dat ze er bij horen. Dat doen we uiteraard door onze deuren open te stellen voor ouders en kinderen uit de buurt door middel van een bazaar en open dagen. Maar ook door gedurende het schooljaar projecten uit te voeren waarbij de kinderen in contact komen met andere mensen in de wijk, zoals bibliotheekbezoeken, sponsorlopen en uitwisselingsprogramma's tussen scholen.

Een onderdeel hiervan is ook kennis te hebben van andere culturen en geloven. De groepen 1 t/m 6 bezoeken ieder jaar in de ramadan een moskee. We kiezen bewust uit meerdere moskeeën zodat er kennis wordt gemaakt met de verschillende culturen.
Tijdens de godsdienstlessen wordt er ook aandacht besteed aan de verschillende geloven en gebruiken die er in Nederland zijn.

Onze samenleving is gebaseerd op datgene wat alle mensen bindt. Ondanks het feit dat we allen anders zijn willen we telkens weer de balans zoeken tussen het individuele en gemeenschappelijke belang. Dat brengt onzekerheid, en bij kinderen ook een zekere bewijsdrang met zich mee. Het is een taak van school en ouders leerlingen om te laten gaan met die aandrang door flexibel te zijn en kinderen te confronteren met en te laten reflecteren op andere waarheden en normen. Hierbij dient niet vergeten te worden dat onderwijzers ook maar mensen zijn met hun eigen identiteit.

Rol van de leerkracht
De leerkracht is de professional die op de hoogte is van de gestelde leerdoelen en vervult voornamelijk een voorbeeldfunctie bij het in praktijk brengen van burgerschapsdoelen. Vooral wanneer het gaat om gelijkwaardigheid tussen mensen, het betrekken en motiveren van leerlingen, het ingaan op actuele gebeurtenissen en incidenten binnen en buiten de school. Het (voorbeeld) gedrag van de leerkracht is erg bepalend bij burgerschap. De leerkracht moet daarbij zijn visie en doelen omzetten in leeractiviteiten en voorbeeldgedrag. De leerkracht is zich bewust van de doelen die behaald dienen te worden. De leerkracht onderhoudt de contacten met de ouders en eventueel instanties in de schoolomgeving.

Binnen een team is het van belang om met enige regelmaat aandacht te besteden aan doelen van burgerschapsvorming en pedagogisch- didactische werkwijzen. Dit punt wordt jaarlijks in een bouwvergaderingen besproken.

Het voltallige team ziet het als taak om kinderen te ondersteunen en de kans te geven zich te ontwikkelen tot actieve burgers in de huidige pluriforme samenleving. Om dit te bereiken dienen de kinderen t.a.v. actief burgerschap, kennis en inzicht te verwerven en vaardigheden en basishoudingen te ontwikkelen.

De school is een gemeenschap waar actief invulling wordt gegeven aan de drie domeinen van burgerschap: schoolcultuur, samenleving en democratie, maatschappelijke vraagstukken. De school is om deze reden een perfecte oefenplaats voor goed burgerschap.

In de klas, in het schoolgebouw, op het schoolplein en in de directe schoolomgeving, komen kinderen in aanraking met processen, gedragingen en gebeurtenissen die ook voorkomen in de 'echte' samenleving.

Op school wordt een kind gestimuleerd voor zijn mening uit te komen en deze te beargumenteren. Ook wordt kinderen geleerd respect te hebben voor mensen die een andere mening hebben. Het kan zijn sociale vaardigheden verder ontwikkelen, wordt zich bewust van zijn sociale rechten en plichten en kan meedenken en meebeslissen. De school is de maatschappij in het klein.

Op deze manier willen wij de kinderen ontwikkelen tot kritische democratische burgers. Hierbij is waardeontwikkeling een doorlopend proces waarbij een kritische houding net zo van belang is als een communicatieve houding en inlevingsvermogen (empathie). Het gaat hier om: houdingen, vaardigheden en kennis (zie bovenstaande schema's).

Pedagogisch klimaat

Democratie en burgerschap zijn geen gebieden die in aparte lesjes onderwezen worden op school. Beiden maken deel uit van het pedagogisch klimaat op onze school. Hoe kinderen opgevoed worden, hoe personeelsleden met elkaar omgaan, de houding, kennis en vaardigheden die daarbij nodig zijn vormen het pedagogisch klimaat waarbij democratie een leidend principe is. Natuurlijk is opvoeden tot democratie niet alleen de taak van de school. Voor veel leerlingen heeft de opvoeding thuis, binnen de eigen levensbeschouwelijke gemeenschap, in de peergroep (subcultuur), op straat, of in de vereniging meer invloed op het vormen tot democratische burgerschap dan het onderwijs. Dit betekent een relativering van de verwachtingen en van de effecten van burgerschapsvorming. Wij zijn van mening dat wij een gedeelde verantwoordelijkheid hebben voor de wijze waarop de toekomstige burger zich zal gaan manifesteren. Dat houdt in dat wij ons pedagogische klimaat en ons onderwijs zo inrichten dat er sprake is van een open en respectvolle leeromgeving gebaseerd op democratische waarden. En dan gaat het niet alleen om het overbrengen van kennis over democratie, maar vooral om kinderen te leren zich te gedragen in een democratische gemeenschap. Kinderen ontwikkelen zich als individu, en ook als lid van een groep. Hier hoort bij dat er door kinderen keuzes en afwegingen gemaakt moeten worden om samenwerking makkelijker te maken.
Coöperatieve werkvormen dragen bij aan het ontwikkelen van de vaardigheden die horen bij het maken van die keuzes en afwegingen. Coöperatief werken is daarom ook standaard onderdeel van ons instructieschema.

Concrete invulling burgerschapsonderwijs

Oriëntatie op jezelf en de wereld

Veel zaken rond burgerschap komen aan de orde in de godsdienstlessen en de lessen wereldoriëntatie, taalonderwijs en methode voor de sociaal- en emotionele ontwikkeling. De door ons gebruikte methoden schetsen een realistisch beeld van de maatschappelijke werkelijkheid, waarin zich problemen kunnen voordoen als discriminatie of racisme.

Kinderen begrijpen dat discriminatie ontoelaatbaar is en een reden voor verzet. Ze leren inzien dat vooroordelen voortkomen uit stereotype denken. Ideeën over minderwaardigheid of superioriteit van groepen mensen worden aan de kaak gesteld.

Onze methodieken gaan uit van een pluriforme samenleving. Er wordt aandacht geschonken aan

verschillen tussen mensen en groepen op uiteenlopende terreinen als familie- en gezinsrelaties, leefgewoonten, woonvormen, taal, kunst, religie, waarden en normen. De kinderen ontdekken dat zich ook binnen etnische groepen zelf verschillen kunnen voordoen. Verschillen worden overigens niet benadrukt, maar komen, evenals overeenkomsten, op een vanzelfsprekende manier aan de orde. Er wordt aandacht besteed aan sociale relaties tussen mensen met verschillende achtergronden.

Volwassenen en kinderen gaan op een fatsoenlijke manier en respectvol met elkaar om, ongeacht hun maatschappelijke positie, leeftijd, sekse of etnische achtergrond. Relaties worden gekenmerkt door gelijkwaardigheid, samenwerking en solidariteit. Onze methodieken benadrukken dat alle mensen dezelfde rechten hebben. Personen uit uiteenlopende groepen nemen gelijkwaardige posities in. Mensen kunnen verschillende maatschappelijke posities bereiken, van hoog tot laag.

Maatschappelijke betrokkenheid ontstaat niet door confrontatie met ideeën, maar door daadwerkelijke ervaringen in dagelijkse relaties. Morele opvoeding binnen de klas moet worden verbonden met praktijkervaringen binnen en buiten de school. Een poging om normen en waarden in geïsoleerde vorm via het onderwijs te herstellen blijkt niet effectief te zijn. Door leerlingen de gelegenheid te geven om morele opvattingen te ontwikkelen en te toetsen aan de hand van concrete (maatschappelijke) ervaring, komt burgerschapsvorming pas tot zijn recht.

<u>Omgangs- en pestprotocol en veiligheidsbeleid</u>
De dagelijkse gang van zaken, schoolregels, schoolcultuur kunnen worden gezien als een aanbod en bevordering van sociale integratie.

Op onze scholen gelden 3 hoofdafspraken. Deze gelden van groep 1 t/m 8 en zijn in iedere groep zichtbaar en bij alle kinderen bekend.

1. Praat rustig en vriendelijk met elkaar.
2. Zorg dat het voor een ander ook leuk is op school.
3. Ga bij ruzie naar de leerkracht.

Iedere gebeurtenis is te herleiden naar één van deze hoofdafspraken en op deze manier wordt voorkomen dat iedere groep verdrinkt in vele regels en afspraken. De 3 hoofdafspraken zijn helder en worden altijd aangehaald bij gebeurtenissen.

<u>Overige activiteiten</u>
Elke school werkt met een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen waar burgerschap een onderdeel van is. Op de As-Soeffah wordt gewerkt met de methode “De vreedzame school”. Op de Al-Qoeba met “Kanjers”. De methodische inhouden worden per school uitgewerkt in een implementatieplan. Naast de methodische inhouden, dienen zich elk schooljaar tal van activiteiten, thema’s en gebeurtenissen aan, die elk ook een bijdrage leveren aan de ontwikkeling tot actief burgerschap en integratie.

Cultuur en Techniek • Alle groepen nemen deel aan 2 cultuuruitjes en volgen minimaal 10 techniekles sen per schooljaar	Cultuuruitjes worden aan het begin van ieder schooljaar gekozen en ingepland en de techniekles sen worden jaarlijks ingekocht bij een externe partij.
Bespreken schoolregels (o.a over buitenspelen)	Aan het begin van ieder schooljaar. Alle groepen.
Bezoeken aan de bibliotheek	De groepen 3 t/m 8 bezoeken 1x per 6 weken de bibliotheek
Excursies naar scholen voor Voortgezet Onderwijs	Groep 8

Voorlezen tijdens de Nationele Voorleesdagen	Alle groepen
Gastles	Alle groepen in de bovenbouw
Verkiezing Leerlingenraad	Jaarlijks voor de groepen 6 t/m 8 leerlingen
Schoolreisje en sportdag	Alle groepen
Vieringen en herdenkingen gebaseerd op o.a. culturele en geloof gebaseerde achtergronden	Alle groepen • Viering ied-ul-fitr en ied-ul-adha • Herdenking Milaad in Nabie en Miraadj un Nabie • Ramadan activiteiten • Iftar voor de groepen 7 en 8 met het personeel • Moskeebezoek groepen 1 t/m 6 • Vaderdag en moederdag
Volgen van maatschappelijk georiënteerde schooltelevisie programma's	Wekelijks • Schooltv-weekjournaal • Jeugdjournaal tijdens de pauzes.
Maatschappelijke en sociale thema's binnen de wereld oriënterende vakken	Groepen 1 t/m 8
Het jaarlijks organiseren van één of meer "Goede Doelenacties".	• Tijdens de ramadan alle groepen • Sponsorloop groep 8
Verkeersexamen	Jaarlijks groep 7
Stimuleren van ouders bij opvoedkundige problemen om contact te zoeken met hulpverlenende (jeugd-) instanties en/of met de schoolarts	Op basis van vraag
Gastlessen Bureau Halt en andere externe gasten	Groepen 7 en 8

De school als oefenplaats

De school kun je zien als een samenleving in het klein. Op school ervaren leerlingen wat het betekent om onderdeel te zijn van een groter geheel, vol verschillende mensen. Ook ervaren zij autoriteit, in de vorm van leraren en directeuren. Zo biedt de school leerlingen de mogelijkheid om hun lidmaatschap van een (school)gemeenschap te oefenen en te beoefenen. De scholen van Stichting Iqra vinden het van belang dat leerlingen voldoende ruimte en mogelijkheid krijgen om te ontdekken en zich te ontwikkelen. Niet alleen in de school, maar ook daarbuiten.

Onze scholen staan in wijken waar veel gebeurt. Een van de kaders die de bestuurder daarom aan het burgerschapsonderwijs stelt, is dat leerlingen deelnemen aan een wijkgericht project. Deze variëren per school en per schooljaar, maar zullen wel worden opgenomen in het leerplan van elke school.

Aanbeveling

Check, op basis van je vastgestelde leerdoelen, welke onderwijsactiviteiten je al doet, welke nog ontbreken en maak aan de hand van die analyse een leerplan per leerjaar. Daarmee voorkom je dat burgerschapsonderwijs een opsomming van “toevallige” activiteiten lijkt.

Resultaten en evaluatie burgerschapsonderwijs

Doordat op de scholen van Stichting Iqra het burgerschapsonderwijs geïntegreerd is in het onderwijsaanbod, wordt het ook integraal meegenomen in de kwaliteitszorg van de scholen. Omdat we graag willen weten of we de leerdoelen voor burgerschap ook daadwerkelijk behalen, vinden we het belangrijk om de leerresultaten in kaart te brengen. Op deze wijze kan het monitoren van burgerschap opgenomen worden in de kwaliteitscyclus van de scholen.

Deze cyclus ziet er als volgt uit:

- Weten welke leerdoelen we nastreven;
- De resultaten gebruiken om na te gaan of we de leerdoelen bereiken;
- Op basis van de resultaten bepalen welke volgende stap in het leerproces kan worden ingericht.

Op leerling-, school- en stichtingsniveau (onder verantwoordelijkheid van de bestuurder) kunnen we op basis van deze cyclus het burgerschapsonderwijs volgen en waar nodig bijstellen.

Aanbeveling:
Werk een plan uit waarin is aangegeven op welke wijze je de resultaten wilt monitoren en welke instrumenten daarvoor gebruikt worden. Denk bijvoorbeeld aan het beoordelen van een activiteit, portfolio, toets. Aspecten die in het plan aan bod moeten komen zijn: welke kennis/vaardigheden/houding wil je beoordelen? Welke criteria hanteer je voor het meten van resultaten? Welke normen (wanneer is het voldoende?)

Implementatie burgerschap

Datum	**Actie**	**Actor**
12 dec 2023	Bespreken beleidsplan burgerschap	Bestuur en directeuren
	Definitieve versie beleidsplan vaststellen	Bestuur en directeuren
	Startbijeenkomst Burgerschap met team (doel: informeren over Beleidsplan Burgerschap, informeren over aanpak van de implementatie, betrekken teamleden)	Werkgroep burgerschap per school
	Per school een verdere invulling uitwerken van burgerschapsonderwijs, op basis van het Beleidsplan Burgerschap Stichting IQRA: - hoofddoelen per domein per bouw aanvullen met de islamitische identiteit (bijlage I)	Werkgroep Burgerschap, in overleg met directeur

	- leerdoelen per bouw vergelijken met de activiteiten de nu al gebeuren - waar nodig activiteiten aanvullen - doorlopende leerlijn burgerschap vaststellen op schoolniveau - Inventarisatie indicatoren voor evaluatie - Uitwerking burgerschap op schoolniveau bespreken in team Hulpmiddelen voor deze fase: Home – Burgerschaptool (respectfoundation.nl) inhoudskaarten-burgerschap.pdf (expertisepuntburgerschap.nl)	Werkgroep Burgerschap, met hulp van team Werkgroep Burgerschap, met hulp van team Werkgroep Burgerschap en directeur Werkgroep Burgerschap, met hulp van team Team onder leiding van directeur
	Tussentijdse bijeenkomst met team (of agenderen op teambijeenkomst) (doel: informeren over de voortgang, bewust worden van de gestructureerde aanpak)	Teams per school
	Bespreken, bijstellen en vaststellen burgerschapsonderwijs op schoolniveau (check aan Beleidsplan Burgerschap Stichting Iqra)	Bestuur en directeuren
	Uitvoeren burgerschapsonderwijs nieuwe stijl	Alle betrokkenen
	Monitoren, evalueren en bijstellen burgerschapsonderwijs (als onderdeel van de kwaliteitscyclus)	Alle betrokkenen

Bijlage I Voorbeeld uitwerking leerdoelen per bouw

(gebaseerd op de oude kerndoelen van 2021)

Hoofddoelen per domein per jaargroep
Opzet actief burgerschap over de verschillende jaargroepen

Hoofddoelen	Democratie	Participatie	Identiteit
Groep 1-2	**Kennis** Regels en afspraken maken. Luisteren wat een ander te vertellen heeft **Vaardigheden** Meedoen met gesprekken in de groep. Afspraken nakomen	**Kennis** Betrokkenheid bij groep. Hoe kunnen we taakjes verdelen **Vaardigheden;** Zorgen voor lokaal, school en plein. Actieve, positieve inbreng in de les.	**Kennis** Niet iedereen is hetzelfde. Welke verschillen zie je en welke weét je? Wie ben ik, wie is mijn familie. Mensen hebben elkaar nodig **Vaardigheden.** Elkaar helpen, begrip tonen voor wie anders is. Opkomen voor jezelf
Groep 3-4-5	**Kennis;** Regels in en buiten school. democratie **Vaardigheden;** Oplossingen vinden bij conflicten Eigen standpunt bepalen. Samen besluiten. Omgaan met kritiek. Grip op pestgedrag.	**Kennis** Wat moet je kennen en kunnen als je in de klas iets wilt organiseren? Hoe maak je afspraken en verdeel je taken? **Vaardigheden** Meedoen aan acties voor goede doelen. Wisselende taken uitvoeren in de klas en in school. Zorgen voor anderen. Anderen helpen.	**Kennis** Niet alle gezinnen zijn hetzelfde. Verschillen en overeenkomsten tussen landen , volkeren, culturen en godsdiensten **Vaardigheden** Anderen betrekken. Begrip tonen voor wat anders is. Samenwerken met anderen ongeacht achtergronden
Groep 6-7-8	**Kennis;** Basisprincipes van democratie en rechtstaat. Wetten, grondrechten, Rechten en plichten. Politieke partijen, Recht en onrecht. Staatsinrichting van Nederland en Europa. Actuele gebeurtenissen kunnen koppelen aan informatie uit lessen wereldoriëntatie **Vaardigheden** Kritische vragen stellen bij ontwikkelingen. Volgen van actualiteit in krant en op TV (ook school TV jeugdjournaal en ochtend Jeugdjournaal)	**Kennis** Wat moet je kennen en kunnen als je op of buiten school iets wilt organiseren? Hoe kun je zelf een bijdrage leveren aan een fijne samenleving? **Vaardigheden** Meedenken over verbeteringen op school. Op school helpen van jongere leerlingen. Meedenken over welke mogelijkheden er zijn om te participeren in de Nederlandse samenleving	**Kennis;** Verder ingaan op verschillen en overeenkomsten tussen mensen, landen , volkeren, culturen, godsdiensten. Hoe zijn die (verschillen) ontstaan en wat betekent dat voor onze samenleving? Wat zijn vooroordelen. Welke ontwikkeling maak je door van kind naar volwassene? **Vaardigheden** Respect hebben voor je zelf en voor anderen. Opkomen voor jezelf zonder een ander te kwetsen.

Bijlage II Inventarisatie indicatoren

Indicatoren Burgerschap	Ingevoerd	Bezig met invoering
Kwaliteitsaspect 2 **De aangeboden leerinhouden bereiden de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving.**		
2.5 **De school heeft een specifiek aanbod om sociale competenties te ontwikkelen.**		
2.5.1 De school heeft een methode/ programma waarin structureel aandacht besteed wordt aan het ontwikkelen van sociale vaardigheden.		
2.5.2 De school kan aantonen dat ze op systematische wijze in alle groepen aandacht besteedt aan sociale vaardigheden, omgaan met conflicten, omgaan met verschillen, zelfsturing, democratisch handelen en maatschappelijke verantwoordelijkheid.		
2.6 **De school heeft een aanbod op het gebied van actief burgerschap en sociale integratie, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.**		
2.6.1 De school schenkt aandacht aan het bevorderen van sociale competenties (zie indicator 2.5).		
2.6.2 De school schenkt aandacht aan de samenleving en de diversiteit daarin en bevordert deelname aan en betrokkenheid bij de samenleving.		
2.6.3 De school bevordert basiswaarden en kennis, houdingen en vaardigheden voor participatie in de democratische rechtstaat.		
2.6.4 De school brengt actief burgerschap en sociale integratie ook zelf in de praktijk.		
2.8 In de aangeboden leerinhouden wordt een relatie gelegd met belangrijke maatschappelijke en actuele thema's.		
2.9 De school biedt leerlingen kennis aan over de verschillende		

culturen die in Nederland aanwezig zijn, met de daarbij behorende waarden en normen.

Kwaliteitsaspect 9

De school heeft een systeem voor kwaliteitszorg

9.7

De school draagt zorg voor de kwaliteit van het onderwijs gericht op bevordering van actief burgerschap en sociale integratie, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

9.7.1 De school heeft een visie op burgerschap en integratie, en geeft daar planmatig invulling aan.